

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БАНКРУТСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

ВОЛКОНСЬКИЙ Євгеній Вікторович - студент магістратури Київського національного університету імені Тараса Шевченка (місто Київ)

УДК: 34: 346

В статті розглядається актуальний питання щодо поняття банкрутства за законодавством України, аналізується діюче законодавство та розглядається питання щодо впровадження інституту банкрутства в Україні.

Ключові слова: банкрутство, підприємець, господарюючі суб'єкти, зобов'язання, борг, неплатоспроможність.

Інститут банкрутства в Україні запроваджено в зв'язку з ринковою орієнтацією вітчизняної економіки, основним принципом якої є принцип підприємництва: здійснення підприємницької діяльності самостійно, на власний ризик і під власну відповідальність підприємця. Інститут банкрутства забезпечує звільнення ринкової економіки від неефективних господарюючих суб'єктів які функціонують на засадах самофінансування (з метою отримання прибутку) і несуть самостійну відповідальність за власними зобов'язаннями.

Вчені визначають основні ознаки банкрутства – це застосування інституту за загальним правилом у сфері підприємницької діяльності (тобто щодо суб'єктів підприємницької діяльності, основною рисою яких є функціонування з метою отримання прибутку); встановлюється господарським судом як юридичний факт, що породжує певні наслідки (тобто слід відрізнити від неплатоспроможності боржника як фактичного стану); зміст встановленого господарським судом факту банкрутства

– неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності повною мірою розрахуватися по своїх боргах (неплатоспроможність) в зв'язку з перевищенням пасивів (суми боргових зобов'язань боржника) над його активами (критерій неоплатності, визначений ч. 4 ст. 205 ГК [2]); неплатоспроможність боржника має бути стійкою і не піддаватися усуненню, попри здійсненню судовим заходам щодо відновлення платоспроможності суб'єкта [13, 376-377].

Автор погоджується з думкою вчених щодо визначення: банкрутство – це встановлений господарським судом факт неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати свої грошові зобов'язання не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури [14].

Проведення у справі про банкрутство порушується за наявності матеріально-правових і процесуально-правових умов. Матеріально-правовими умовами порушення провадження у справі про банкрутство є: стійка (понад три місяці) і значна (на суму не менш як триста мінімальних розмірів заробітної плати) неплатоспроможність. Процесуально-правовими умовами порушення провадження по справі про банкрутство є подання боржником або кредитором (кредиторами) до господарського суду (за місцезнаходженням боржника) заяви про порушення справи про банкрутство з комплектом передбачених законом документів.

Відносини, що пов'язані з банкрутством, регулюються чисельною кількістю

нормативно-правових актів за різною юридичною силою:

– Господарським кодексом України [2] – глава 23 «Визнання суб'єкта підприємницької діяльності банкрутом» (містить 7 статей, що визначають поняття неплатоспроможності та суб'єкта банкрутства – ст. 209; поняття кредиторів та форми їх організації – ст. 210; заходи щодо запобігання банкрутству суб'єктів підприємництва – ст. 211; процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника, – ст. 212; майнові активи боржника, за рахунок яких формується ліквідаційна маса, – ст. 213; основні засади та зміст державної політики з питань банкрутства – ст. 214; відповідальність за порушення законодавства про банкрутство – ст. 215);

– Цивільним кодексом України [5], зокрема статтями 18 (передбачає можливість визнання фізичної особи – підприємця банкрутом у разі його неспроможності задовольнити вимоги кредиторів, пов'язані зі здійсненням ним підприємницької діяльності), ст. 110 (ч. 3 якої визначає недостатність активів для задоволення вимог кредиторів як одну з підстав ліквідації юридичної особи, порядок якої визначається законом про відновлення платоспроможності боржника або визнання банкрутом);

– Законом України від 14.05.1992 р. «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [13], який ґрунтовно регулює відносини, пов'язані з банкрутством;

– низка законів містить положення про можливість визнання банкрутом господарських організацій певних видів (переважно за характером діяльності чи організаційно-правовою формою), зокрема: від 19.10.1991 р. «Про господарські товариства» (ст. 19), від 07.12.2000 р. [6]; «Про банки і банківську діяльність» – ст. 88 від 14.02.1992 р. [7]; «Про колективне сільськогосподарське підприємство» (ст. 31), від 07.03.1996 р. [8]; «Про страхування» (ст. 43) [9] та ін.;

Законом «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», від 23.02.2012 р. [10] (встановлено засади функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб,

порядок відшкодування вкладів вкладникам банків – учасників (тимчасових учасників) Фонду, а також регулює відносини між Фондом, Кабінетом Міністрів України та Національним банком України);

Законом України від 29.11.2001 р. «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» [11] (встановлює мораторій на застосування примусової реалізації майна господарських товариств, у статутних фондах яких частка державної власності становить не менше 25%, з метою забезпечення економічної безпеки держави та недопущення руйнування цілісних майнових комплексів державних підприємств); ЗУ «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18.11.2003 р. [12] (визначає правовий режим регулювання обтяжень рухомого майна, встановлених з метою забезпечення виконання зобов'язань, а також правовий режим виникнення, оприлюднення та реалізацію інших прав юридичних і фізичних осіб стосовно рухомого майна);

Підзаконними нормативно-правовими актами серед яких:

– постанови Кабінету Міністрів України: від 17.03.2000 р. № 515 «Про затвердження Порядку проведення досудової санації державних підприємств», від 12.09.2001 р. № 1181 «Про затвердження Положення про комісію з питань неплатоспроможності»;

відомчі нормативні акти: Типове положення про регіональне (обласне) управління з питань банкрутства Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції, затверджене Наказом Мінекономіки від 05.12.2000 р. [15, 377-378]

Автор дотримується думки, як і відомі фахівці у галузі господарського права, що основним законодавчим актом, що регулює стан і розвиток підприємництва в Україні, є Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року, який визначає загальні правові, економічні і соціальні засади здійснення підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами і юридичними особами на території України, установлює гарантії свободи підприємництва і його державної підтримки.

Стаття 42 Господарського кодексу визначає підприємництво як самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Інститут банкрутства в Україні запроваджено у зв'язку з ринковою орієнтацією вітчизняної економіки, основним принципом якої є принцип підприємництва: здійснення підприємницької діяльності самостійно, на власний ризик і під власну відповідальність підприємця. Інститут банкрутства забезпечує звільнення ринкової економіки від неефективних господарюючих суб'єктів, які функціонують на засадах самофінансування (з метою отримання прибутку) і несуть самостійну відповідальність за власними зобов'язаннями.

Банкрутство – це встановлений господарським судом факт неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати свої грошові зобов'язання не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Проведення у справі про банкрутство порушується за наявності матеріально-правових і процесуально-правових умов.

Матеріально-правовими умовами порушення провадження у справі про банкрутство є: стійка (понад три місяці) і значна (на суму не менш як триста мінімальних розмірів заробітної плати) неплатоспроможність.

Процесуально-правовими умовами порушення провадження у справі про банкрутство є подання боржником або кредитором (кредиторами) до господарського суду (за місцезнаходженням боржника) заяви про порушення справи про банкрутство з комплектом передбачених законом документів.

Проведення у справі про банкрутство складається з таких стадій: порушення провадження у справі про банкрутство; наслідки порушення провадження у справі про банкрутство: вводиться процедура розпорядження майном боржника; призначається розпорядник майна боржника, якщо це можливо на даній стадії процесу; вживаються заходи щодо забезпечення грошових

вимог кредиторів, у т. ч. вводиться мораторій на задоволення вимог кредиторів; призначається дата проведення підготовчого засідання суду (але не пізніше тридцятого дня від дня прийняття заяви про порушення справи про банкрутство); боржник зобов'язується подати відзив на заяву про порушення справи про банкрутство; підготовче засідання арбітражного суду у справі про банкрутство провадиться за участю сторін і має на меті визначення обґрунтованості вимог кредиторів і заперечень боржника (якщо такі будуть) на підставі оцінки поданих документів та пояснень сторін; виявлення кредиторів та осіб, що мають намір взяти участь у санації боржника; попереднє засідання; визнання боржника банкрутом. Якщо внаслідок проведення спеціальних судових процедур банкрутства не була відновлена платоспроможність боржника і не проведені розрахунки по його боргах, господарський суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру; Проведення ліквідаційної процедури.

Наслідками провадження справи про банкрутство є або оголошення суб'єкта підприємницької діяльності банкрутом і його ліквідація, або шляхом санації відновлення платоспроможності боржника.

Чимало норм у редакції Закону не стикаються одна з одною, у деяких статтях немає елементарної логіки. Наприклад, незрозумілі порядок задоволення черговості вимог кредиторів, порядок призначення арбітражних керуючих комп'ютерною системою, без відповіді залишається і питання продажу майна банкрутів: незрозуміло, хто і як це робитиме. І найголовніше – передбачається створення якоїсь фірми, котра братиме на продаж всі активи банкрутів після закінчення процесуальних строків процедур банкрутства. А це означає корупційність і непрозорість процедури банкрутства. Також у новому Законі імітовані «додаткові винагороди» арбітражних керуючих, внаслідок чого система винагороди теж залишиться в корупційній схемі через отримання арбітражними керуючими якихось незаконних платежів повз норми Закону. І витрати на процедуру банкрутства не захищені. Тобто вони можуть і не

компенсуватися арбітражному керуючому, адже знаходяться в одній черзі з іншими вимогами, які виникають до процедур банкрутства, – логіка конкурсу взагалі відсутня.

Література:

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. // Верховна Рада України; Конституція, (відомості Верховної Ради України (ВВР)), 1996, № 30, ст. 141); {Текст Конституції України відповідає тексту, що існував до внесення змін Законом «Про внесення змін до Конституції України» № 2222-iv від 08.12.2004}; – Тлумачення від 25.01.2012, підстава v003p710-12. – Режим доступу: – <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Господарський кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. / (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, № 21-22, ст.144).// Документ 436-15, чинний, поточна редакція – Редакція від 03.02.2013, підстава 5073-17. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

3. Про внесення змін до Закону України «Про банкрутство»

Верховна Рада України; Закон від 30.06.1999 № 784-XIV./ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 42-43, ст.378). // Документ 784-14, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.09.2001, підстава 2341-14. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

4. Про ліцензування певних видів господарської діяльності / Верховна Рада України; Закон від 01.06.2000 № 1775-III/ (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 36, ст.299) .//Документ 1775-14, чинний, поточна редакція – Редакція від 01.03.2013, підстава 5038-17.– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5. Цивільний кодекс України. /Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. // Документ 435-15, чинний, поточна редакція – Редакція від 19.01.2013, підстава 5495-17. –Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

6. Про господарські товариства. /Верховна Рада України; Закон від 19.09.1991

№ 1576-XII. // Документ 1576-12, чинний, поточна редакція – Тлумачення від 05.02.2013, підстава v001p710-13– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

7. Про банки і банківську діяльність» N 2121-III, 07.12.2000. Закон, Верховна Рада України: – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

8. Про колективне сільськогосподарське підприємство. /Верховна Рада України; Закон від 14.02.1992 № 2114-XII. //Документ 2114-12, чинний, поточна редакція – Редакція від 09.12.2012, підстава 5462-17– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

9. Про страхування. /Верховна Рада України; Закон від 07.03.1996 № 85/96-ВР. //Документ 85/96-вр, чинний, поточна редакція – Редакція від 18.01.2013, підстава 4212-17. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

10. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. /Верховна Рада України; Закон від 23.02.2012 № 4452-VI. // Документ 4452-17, чинний, поточна редакція – Редакція від 04.11.2012, підстава 5411-17– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

11. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна. /Верховна Рада України; Закон від 29.11.2001 № 2864-III. // Документ 2864-14, чинний, поточна редакція – Редакція від 18.01.2013, підстава 4212-17– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

12. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень. /Верховна Рада України; Закон від 18.11.2003 № 1255-IV. // Документ 1255-15, чинний, поточна редакція – Редакція від 19.11.2012, підстава 4652-17– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

13. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом Верховна Рада України; Закон від 14.05.1992 № 2343-XII/ Документ 2343-12, чинний, поточна редакція – Редакція від 18.04.2013, підстава 5493-17//Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

14. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. – К.: Атіка, 2011. – 624 с.

15. Господарське право: Навчальний

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається актуальне питання щодо поняття банкрутства за законодавством України, аналізується чинне законодавство та розглядається питання щодо запровадження інституту банкрутства в Україні.

SUMMARY

Concepts of bankruptcy on the legislation of Ukraine, a current legislation is analysed and a question is examined in relation to introduction of institute of bankruptcy in Ukraine, a question is actualy and examined in the article.

посібник / Жук Л.А., Жук І.Л., Неживець О.М. – К.: Кондор 2011. – 400 с.

16. Мачуський В.В., Постульга В.Є. Господарське законодавство: Навч. посій. – К.: КНЕУ, 2011. – 275 с.

17. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г.Л. Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина та ін.; За заг. ред. В.К. Мамутова. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 688 с.

18. Пилипенко А.Я; Щербина В.С. Господарське право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. – К.: Вентурі, 1996.

19. Правові основи підприємницької

діяльності / За ред. Шакуна В.І., Мельника П.В., Поповича В.М. – К.: Правові джерела, 2010.

20. Правові основи підприємницької діяльності: Навч. посіб. / Л.А. Жук, І.Л. Жук, О.М. Неживець: Наук. керівник Л.А. Жук. – К.: Вид-во Європ. ун ту, 2011. – 292 с.

21. Правовое и организационно-экономическое регулирование хозяйственной деятельности / Под ред. проф. Л.А. Жука. – К.: Кондор, 2011.

22. Хабібуллін В.М, Авторгов А.М. Деякі процесуальні дії у провадженні зі справи про банкрутство з точки зору практики. – К., 2012.